

Sygn. akt IV U 304/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 kwietnia 2015 roku

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Ewa Czernecka-Kozak

Protokolant: Małgorzata Olesiak

po rozpoznaniu w dniu 23 kwietnia 2015 roku w Nowym Sączu

na rozprawie

odwołania A. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N.

z dnia 11 lutego 2015 roku znak: (...)

w sprawie A. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N.

o emeryturę

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje odwołującej się A. S. emeryturę od dnia (...);

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. na rzecz odwołującej się A. S. kwotę 120,00 zł (sto dwadzieścia złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego.

Sygn. akt IV U 304/15

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 23 kwietnia 2015 roku

Decyzją z dnia 11 lutego 2015 roku, znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N., w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. Nr 8, poz. 43 ze zm.) odmówił A. S. przyznania emerytury, ponieważ na dzień wydania decyzji nie osiągnęła wieku emerytalnego jak również do dnia 1 stycznia 1999 roku nie udowodniła 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy wskazał, że A. S. na dzień 1 stycznia 1999 roku posiada okresy nieskładkowe wynoszące 3 lata, 8 miesięcy i 2 dni oraz okresy składkowe wynoszące 19 lat, 8 miesięcy i 20 dni, w tym 14 lat, 1 miesiąc i 12 dni pracy w szczególnych warunkach

Powyższą decyzję zaskarżyła A. S. wnosząc o jej zmianę i przyznanie emerytury oraz o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w taryfowej

wysokości. Uzasadniając odwołanie podniosła, że spełnia przesłanki do nabycia wnioskowanego świadczenia, bowiem posiada okres zatrudnienia w szczególnych warunkach przekraczający 15 lat a organ rentowy bezpodstawnie nie uwzględnił jej do stażu pracy w warunkach szczególnych okresów przebywania na zasiłkach chorobowych oraz na opiece.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. wniósł o jego oddalenie. Organ rentowy wskazał, że zaskarżona decyzja jest zgodna z przepisami ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ponieważ odwołująca się nie wykazała wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach oraz nie osiągnęła wieku emerytalnego. ZUS podał, że z przywileju przejścia na emeryturę w niższym wieku emerytalnym, przysługującego pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze mogą korzystać wyłącznie pracownicy, którzy byli rzeczywiście zatrudnieni stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szkodliwych warunkach pracy, zaś o uprawnieniu do wcześniejszej emerytury decyduje łączne spełnienie wszystkich warunków określonych w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a nie przekonanie pracownika, że praca była wykonywana w szczególnym charakterze lub warunkach.

Bezspornym w niniejszej sprawie było, że A. S., ur. (...), na dzień 1 stycznia 1999 roku udowodniła okres ubezpieczenia wynoszący 23 lata, 4 miesiące i 22 dni (okresy nieskładkowe - 3 lata, 8 miesięcy i 2 dni, okresy składkowe - 19 lat, 8 miesięcy i 20 dni). Organ rentowy uwzględnił odwołującą się do dnia 1 stycznia 1999 roku 14 lat, 1 miesiąc i 12 dni pracy w warunkach szczególnych (od 29 maja 1978 roku do 9 stycznia 1983 roku, od 2 grudnia 1985 roku do 31 sierpnia 1988 roku, od 1 grudnia 1989 roku do 30 czerwca 1991 roku oraz od 13 maja 1992 roku do 31 grudnia 1998 roku - z wyłączeniem okresów przebywania na zasiłkach chorobowych oraz na opiece). A. S. nie jest członkiem OFE. Wniosek o przyznanie emerytury złożyła 29 stycznia 2015 roku.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

A. S. była zatrudniona na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy w Fabryce (...) S.A. w G. od 1 września 1975 roku do 31 stycznia 1995 roku oraz w Zakładzie (...) Spółka z o.o. w G. od 1 lutego 1995 roku do 27 kwietnia 1999 roku. W okresach: - od 29 maja 1978 roku do 9 stycznia 1983 roku; - od 2 grudnia 1985 roku do 31 sierpnia 1988 roku; - od 1 grudnia 1989 roku do 30 czerwca 1991 roku; - od 13 maja 1992 roku do 31 grudnia 1998 roku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy - na stanowiskach tokarz odlewów oraz operator maszyn do obróbki wiórowej odlewów żeliwnych (frezer) - wykonywała pracę wymienioną w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w wykazie A dziale III poz. 23 (wybijanie, oczyszczanie i wykańczanie odlewów).

dowód: świadectwa pracy, k. 6 i 7 akt kapitału początkowego, świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach, k. 36 akt emerytalnych.

A. S. pobierała świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (zasiłek chorobowy, zasiłek macierzyński, zasiłek opiekuńczy) oraz wynagrodzenie za czas choroby w okresach: 16 listopad 1991 – 12 maj 1992; 16 - 19 lipiec 1992; 20 - 31 lipiec 1992; 24 - 31 sierpień 1992; 1 - 10 październik 1992; 1 - 4 grudzień 1992; 7 - 18 grudzień 1992; 8 - 12 marzec 1993; 5 - 14 maj 1993; 22 - 24 wrzesień 1993; 25 listopad - 4 grudzień 1993; 14 - 21 styczeń 1994; 22 czerwiec - 1 lipiec 1994; 19 - 23 wrzesień 1994; 2 - 10 listopad 1994; 13 - 20 kwiecień 1995; 25 maj - 6 czerwiec 1995; 22 - 28 czerwiec 1995; 30 październik - 10 listopad 1995; 21 listopad - 22 grudzień 1995; 27 - 30 grudzień 1995; 5 styczeń - 8 luty 1996; - 9 luty - 10 maj 1996; 22 - 25 październik 1996; 28 - 31 październik 1996; 16 listopad - 4 grudzień 1996; 29 styczeń - 5 luty 1997; 12 - 15 maj 1997; 29 lipiec - 11 sierpień 1997; 28 styczeń - 10 luty 1998; 6 - 27 kwiecień 1998; 3 lipiec - 4 wrzesień 1998; 16 - 30 wrzesień 1998; 30 październik - 31 grudzień 1998.

dowód: zaświadczenie o okresach nieskładkowych po dniu 15.11.1991 r., k. 10, k. 11 i k. 13 akt kapitału początkowego, k. 4 i k. 7 akt emerytalnych.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy, której wiarygodności i mocy dowodowej żadna ze stron nie kwestionowała w toku postępowania. Pozostałe okoliczności sprawy uznał Sąd za bezsporne, bowiem nie były one kwestionowane przez strony. Również dokumenty przedstawione na stwierdzenie powyższych okoliczności zostały ocenione jako w pełni wiarygodne i prawdziwe.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem niniejszego postępowania było ustalenie czy odwołująca się A. S. spełnia przesłanki do przyznania emerytury.

W związku z tym, że A. S. nie osiągnęła powszechnego wieku emerytalnego a jest osobą urodzoną po 31 grudnia 1948 roku - należało rozważyć, czy spełnia przesłanki do przyznania wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.). Stosownie do tego przepisu ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (tj. 1 stycznia 1999 roku) osiągnęli:

1. okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
2. okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn.

Stosownie do ust. 2 cytowanego przepisu emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Zgodnie z ust. 2 art. 32 cyt. ustawy dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Warunki przejścia na emeryturę przez wymienionych powyżej pracowników określa rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.83 Nr 8 poz. 43 ze zm.). Wyszczególnienie prac uznawanych za wykonywane w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zawierają wykazy A i B stanowiące załącznik do wskazanego wyżej rozporządzenia. Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełni łącznie następujące warunki: osiągnie wiek emerytalny, wynoszący dla kobiet 55 lat i ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Za wymagany okres zatrudnienia uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczanymi do okresów zatrudnienia.(§ 3 i 4 ust.1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku).

Bezspornym w niniejszej sprawie było, że odwołująca się wiek 55 lat osiągnęła (...) i w dniu 1 stycznia 1999 roku posiadała wymagany okres zatrudnienia wynoszący co najmniej 20 lat. Odwołująca nie przystąpiła też do otwartego funduszu emerytalnego. Nie budziło sporu również, że praca którą A. S. świadczyła w okresach wskazanych w świadectwie pracy z 9 września 2013 roku (k.36 akt emerytalnych) stanowiła zatrudnienie w szczególnych warunkach.

Organ rentowy powyższych okoliczności nie kwestionował. Spór dotyczył jedynie tego, czy okresy, w których odwołująca się w czasie zatrudnienia w szczególnych warunkach pobierała świadczenia z ubezpieczenia społecznego po dniu 14 listopada 1991 roku winny zostać zaliczone do okresu pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy zajął w tej kwestii negatywne stanowisko.

W ocenie Sądu powyższe stanowisko organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie. Zgodnie z art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 roku wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Przepis ten do wymienionej ustawy został dodany od dnia 1 lipca 2004 roku. Ustawodawca, wprowadzając zmiany pojęcia „zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze” nie uchwalił przepisów międzyczasowych, w związku z czym zakres zastosowania art. 32 ust. 1a był przedmiotem skargi konstytucyjnej opartej na zarzucie jego niezgodności z art. 2 i 32 ust. 1 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 lipca 2008 roku, K 33/06 (OTK-A 2008 nr 6, poz. 106), uznawszy za właściwą dla oceny konstytucyjności omawianego przepisu chwilę powstania prawa podmiotowego, w tym wypadku prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych, oddalił zarzut, że zmiana warunków emerytalnych prowadzi do naruszenia praw nabytych. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że oceniana zmiana może mieć zastosowanie wyłącznie na przyszłość. W efekcie wprowadzenia ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach nowych zasad ustalania okresów przebytych w ubezpieczeniu, wynikających z dodanego z dniem 1 lipca 2004 roku art. 32 ust. 1a, wyłączającego pewne okresy ze stażu pracy w szczególnych warunkach, można wyróżnić pracowników, którzy nabyli prawo do emerytury z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych przed dniem 1 lipca 2004 roku, po tym dniu oraz pracowników będących w dniu 1 lipca 2004 roku w trakcie nabywania prawa a w szczególności tych, którzy wypełnili warunki określone w art. 184 ustawy. Dostrzeżenie tej kategorii uprawnionych nakazuje uwzględnić aspekt ochrony istniejących w dniu 1 lipca 2004 roku praw tymczasowych tych osób, zagwarantowanych w powołanym przepisie i prowadzących do nabycia prawa do emerytury.

Kwestia zastosowania art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS przy ustalaniu okresów pracy w warunkach szczególnych wymaganych przez art. 184 tej ustawy była wielokrotnie przedmiotem oceny Sądu Najwyższego. Z jednoznacznego i ugruntowanego orzecznictwa w tym zakresie wynika, że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 roku określonego w art. 184 ustawy emerytalnej okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących po dniu 1 lipca 2004 roku (por. między innymi wyroki z dnia 23 kwietnia 2010 roku, II UK 313/09 oraz z dnia 13 lipca 2011 roku, I UK 12/11 i orzeczenia w nich powołane). Należy wskazać, że w art. 184 ustawy, obejmującym stany faktyczne zastane w dniu jego wejścia w życie, ustawodawca, który nie zróżnicował przesłanek nabycia prawa do emerytury przez osoby wykonujące pracę w warunkach szczególnych w zależności od daty ich urodzenia, a w efekcie daty osiągnięcia odpowiedniego wieku (art. 32 i art. 46 ustawy), w tym jednym wypadku osobno i w sposób szczególny uregulował sytuację prawną ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku i osobom, które w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 roku) wykazały okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy określony w art. 27 ustawy (co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn), zagwarantował prawo nabycia emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32. Dodatkowo postawił warunek nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego. Celem wymienionego przepisu było utrzymanie uprawnień emerytalnych dla wszystkich, którzy w chwili wejścia w życie ustawy spełniają warunki przejścia na emeryturę, z wyjątkiem wieku emerytalnego przewidzianego w art. 32 ustawy.

Sytuacja osób wymienionych w art. 184, opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega właśnie na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe. Trybunał Konstytucyjny stosunkom tym niejednokrotnie dawał ochronę, jeżeli miały postać ekspektatywy maksymalnie ukształtowanej, czyli sytuacji prawnej, która spełnia zasadniczo wszystkie przesłanki ustawowe nabycia prawa do emerytury pod rządami dawnej ustawy, bez względu na stosunek do niej ustaw

późniejszych. Trybunał uznawał je za postaci praw podmiotowych, do których znajduje zastosowanie ochrona praw nabytych. W powołanych wyżej orzeczeniach Sąd Najwyższy podkreślił, że ochrona ekspektatywy może wynikać z jej istoty, lecz także zyskiwać wzmocnienie w prawie, a funkcję takiego wzmocnienia spełnił art. 184 ustawy emerytalnej wobec pozostających w toku stosunków nabywania prawa do emerytury z tytułu wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach przed dniem 1 stycznia 1999 roku. W przepisie tym ustawodawca utrwalił sytuację osób, które w dniu wejścia w życie ustawy wypełniły warunki stażu szczególnego i ogólnego i zadeklarował ich przyszłe prawo do emerytury w wieku wcześniejszym. Przez wydanie tego przepisu nastąpił stan związania, tj. zobowiązania się przez Państwo do powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji w istniejące prawo tymczasowe. Wobec tego przewidziana w ustawie ekspektatywa prawa do emerytury nie mogła wygasnąć na skutek nowej regulacji ustalania stażu zatrudnienia. Gwarancji przyszłego prawa do emerytury złożonej wobec osób, o których mowa w art. 184 ustawy, ustawodawca nie mógł już naruszyć przez ustalenie innego sposobu wyliczenia ich stażu ubezpieczenia.

W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że okresy, w których odwołująca się korzystała ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa po 14 listopada 1991 roku podlegają wliczeniu do stażu pracy w szczególnych warunkach. W związku z tym posiada ona (łącznie z okresem uznanym przez ZUS) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach przekraczający 15 lat. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania należy stwierdzić, że A. S. spełniła wszystkie przesłanki wymagane do przyznania emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przy czym wiek 55 lat osiągnęła z dniem (...), a więc po dacie wydania zaskarżonej decyzji.

Zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, z zastrzeżeniem ust. 2. Należy stwierdzić, iż co do zasady - Sąd ocenia legalność decyzji organu rentowego według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania. O nim bowiem organ rentowy orzeka decyzją, której zgodność z prawem pod względem formalnym oraz merytorycznym bada i ocenia sąd. Jeżeli jednak sąd ustali, że jedyną przyczyną odmowy przyznania emerytury lub renty ustala po wydaniu zaskarżonej decyzji, jest władny wydać wyrok przyznający świadczenie z datą spełnienia się wszystkich przesłanek koniecznych do nabycia prawa do tego świadczenia. Ustalenia stanowiące faktyczną podstawę rozstrzygnięcia zawartego w takim wyroku muszą jednak dotyczyć okoliczności pewnych. Tylko w takich przypadkach dopuszczalne jest swego rodzaju skrócenie procedury przez eliminację ponownego postępowania przed organem rentowym z nowego wniosku o świadczenie niewątpliwie należne (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAP 1995, nr 5, poz. 181). W niniejszej sprawie zaskarżona decyzja została wydana przed ukończeniem przez odwołującą się 55 lat, jednakże jeszcze przed wniesieniem odwołania od tej decyzji tj. w dniu (...) A. S. osiągnęła wiek 55 lat, a zatem spełniła z tą datą wszystkie przesłanki do nabycia emerytury wymienione w art. 184 powołanej wyżej ustawy (pozostałe warunki – jak wskazano wyżej – odwołująca się spełniła przed wydaniem zaskarżonej decyzji).

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd - na zasadzie 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. i wskazanych powyżej przepisów prawa materialnego - zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującej się A. S. emeryturę od dnia (...) tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. W pkt II wyroku Sąd na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 2 ust.1 i 2 w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. (Dz. U. z 2013r., poz. 490) zasądził od organu rentowego na rzecz A. S. kwotę 120 zł (dwukrotność stawki minimalnej) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego.